

PROMOWANIE DEMOKRACJI I OBSERWACJA WYBORÓW

Wspieranie demokracji na całym świecie jest priorytetem Unii Europejskiej. Demokracja jest nadal jedynym systemem sprawowania rządów, w którym obywatele mogą w pełni korzystać z przysługujących im praw człowieka, a także stanowi decydujący czynnik rozwoju i długoterminowej stabilności. Parlament Europejski, jako jedyna bezpośrednio wybierana instytucja UE, w szczególny sposób angażuje się na rzecz demokracji.

PODSTAWA PRAWNA

- Artykuł 2 i 21 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE);
- Artykuł 205 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

KONTEKST

Praktykowane w UE podejście do demokracji stanowi uzupełnienie jej działań w dziedzinie praw człowieka.

W 2009 r. Rada przyjęła konkluzje w sprawie wspierania demokracji w stosunkach zewnętrznych UE i powiązany plan działania UE, w którym przedstawiono zarys nowej strategii w zakresie wspierania demokracji w ramach podejścia uwzględniającego specyfikę każdego kraju, większą spójność i zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron. Kwestię demokracji i praw człowieka uwzględniono we wszystkich obszarach polityki. W programie działań Komisji na rzecz zmian z 2011 r. podkreślono następnie znaczenie wspierania praw człowieka, demokracji i dobrych rządów w ramach prowadzonej przez UE polityki rozwoju.

Po zrywie w krajach arabskich w 2011 r. UE zaktualizowała europejską politykę sąsiedztwa i przyjęła zasadę „więcej za więcej”, zgodnie z którą wsparcie jest uzależnione od przemian demokratycznych i od tzw. głębokiej demokracji. Zachęty – w tym ściślejszą integrację gospodarczą, większe wsparcie finansowe, zwiększoną mobilność obywateli i dostęp do rynku wewnętrznego UE – oferowano krajom gotowym do przeprowadzenia reform politycznych.

UE potwierdziła swoje zaangażowanie na rzecz zintensyfikowania wysiłków w celu promowania demokracji w strategicznych ramach i planie działania UE dotyczącym praw człowieka i demokracji, przyjętych w 2012 r. przez Radę do Spraw Zagranicznych. Plan działania przewidywał bardziej systematyczne podejmowanie działań w następstwie sprawozdań unijnych misji obserwacji wyborów, aby wspierać pełny cykl wyborczy. Nowy plan działania na lata 2015-2019, przyjęty w lipcu 2015 r., zakłada uwzględnianie wsparcia na rzecz demokracji przy realizacji szeregu celów.

W swoich konkluzjach z 2012 r. pt. „Korzenie demokracji i zrównoważonego rozwoju – współpraca Europy ze społeczeństwem obywatelskim w dziedzinie stosunków zewnętrznych” Rada podkreśliła rolę społeczeństwa obywatelskiego.

INSTRUMENTY FINANSOWE

Wspieranie praw człowieka, reform demokratycznych oraz udziału w polityce i reprezentacji to główne zadania realizowane przy pomocy Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka. Instrument ten został opracowany przede wszystkim z myślą o osiągnięciu tych celów i finansowane są z niego projekty, programy oraz unijne misje obserwacji wyborów, a także przyznaje się z niego dotacje dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego, organizacji pozarządowych i obrońców praw człowieka.

Europejski Instrument Sąsiedztwa (ENI) umożliwia udzielanie wsparcia finansowego na promowanie praworządności, dialogu politycznego i reform, demokratyzacji, pluralizmu mediów i obserwacji wyborów.

Podmioty społeczeństwa obywatelskiego w południowych i wschodnich krajach sąsiadujących z UE są także upoważnione do korzystania z finansowania z Instrumentu na rzecz Społeczeństwa Obywatelskiego Krajów Sąsiedztwa na projekty, sieci, szkolenia i wymianę najlepszych praktyk.

Wsparcie finansowe płynie również za pośrednictwem Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju. Choć jego najważniejszym celem jest eliminacja ubóstwa, przy jego pomocy dąży się również do konsolidacji i wspierania demokracji w krajach rozwijających się.

Instrument na rzecz Przyczyniania się do Stabilności i Pokoju może być wykorzystywany w pewnych okolicznościach do wspierania demokratycznych instytucji i społeczeństwa obywatelskiego.

Z Europejskiego Funduszu Rozwoju (EFR) – który działa poza budżetem UE, lecz którym zarządza Komisja Europejska – finansowana jest współpraca z krajami Afryki, Karaibów i Pacyfiku. Podobnie jak Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju koncentruje się on na eliminacji ubóstwa, a także przyczynia się do konsolidacji i wspierania demokracji, praworządności i dobrych rządów.

W 2012 r. utworzono Europejski Fundusz na rzecz Demokracji. Celem tego funduszu działającego w sposób autonomiczny jako podmiot prawa prywatnego jest wspieranie podmiotów politycznych i społeczeństwa obywatelskiego dążących do zapoczątkowania przemian demokratycznych przez zapewnienie im dopasowanego do ich potrzeb wsparcia finansowego w szybki, elastyczny i niezbiurokratyzowany sposób. Koncentruje się on na wschodnich i południowych krajach sąsiadujących z UE. Jego rada zarządzająca składa się z przedstawicieli państw członkowskich UE oraz instytucji unijnych, w tym dziewięciu posłów do Parlamentu Europejskiego, jak również innych ekspertów.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Parlament Europejski jako jedyna instytucja Unii wybierana bezpośrednio przez jej obywateli mocno angażuje się w promowanie trwałej demokracji na świecie, a swoje zaangażowanie podkreślał w wielu rezolucjach.

Parlament jest stale zaangażowany w obserwację wyborów, pracę na rzecz pogłębiania legitymacji krajowych procesów wyborczych i zwiększanie zaufania społeczeństwa do procesu wyborczego i ochrony praw człowieka. Każdego roku Parlament wysyła kilka delegacji w celu obserwacji wyborów lub referendum w państwach trzecich. Parlament może zdecydować o wysłaniu takich delegacji posłów do PE, pod warunkiem że wybory odbywają się na szczeblu krajowym, organy krajowe zwróciły się o to do UE lub Parlamentu Europejskiego i prowadzona jest w tym kraju długoterminowa misja. Delegacje Parlamentu są zawsze zintegrowane

z unijnymi misjami obserwacji wyborów lub długoterminowymi misjami Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR) Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE). Z Parlamentem Europejskim przeprowadza się konsultacje dotyczące określenia i planowania [unijnych misji obserwacji wyborów](#) oraz działań podejmowanych w ich następstwie.

W ramach długoterminowych misji obserwacji wyborów ocenia się nie tylko sytuację w dniu wyborów, ale także cały proces wyborczy w celu określenia stanu rozwoju demokracji w danym kraju w danym czasie. Długoterminowi obserwatorzy zazwyczaj rozpoczynają pracę dwa miesiące przed wyborami i obserwują cały proces wyborczy łącznie z ogłoszeniem oficjalnych wyników i procedurą odwoławczą. Krótkoterminowi obserwatorzy monitorują dzień głosowania i podliczanie głosów. Głównym obserwatorem prowadzącym unijną misję obserwacji wyborów jest zawsze poseł do PE.

Z uwagi na potrzebę zapewnienia kompleksowego podejścia do kwestii wspierania demokracji obserwację wyborów Parlament łączy z działaniami uzupełniającymi, w tym z analizą sytuacji po wyborach, działaniami w zakresie praw człowieka i inicjatywami na rzecz wspierania pracy parlamentarnej. PE wspiera parlamenty poza granicami UE w zwiększaniu potencjału instytucjonalnego za pomocą konferencji i seminariów, wspólnych programów szkoleń i wizyt studyjnych dla deputowanych i urzędników, a także stypendiów dla personelu parlamentów państw trzecich. Szczególny nacisk kładzie się na kraje objęte procesem rozszerzenia w Europie Południowo-Wschodniej. Parlament udziela również wsparcia i przekazuje wiedzę specjalistyczną w dziedzinie mediacji i dialogu, prowadząc ukierunkowane działania z parlamentami partnerskimi oraz organizując wydarzenia międzynarodowe koncentrujące się na mediacji i zapobieganiu konfliktom.

Zespół Parlamentu ds. Wspierania Demokracji i Koordynacji Wyborów określa polityczny kierunek różnorodnych działań PE. Zespół ten składa się z 15 posłów do PE, a współprzewodniczą mu przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych i Komisji Rozwoju.

[Marika Lerch](#)
09/2018